

Magyarörmény zongoramuzsika

Magyarörmény zongoramuzsika – ezzel a címmel jelent meg a Duo Fresco (*Bagi-Fiatal* Lilla és *Fancsali* János) első CD-je a Budaörsi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat támogatásával. A műsorválasztásban ugyanaz a törekvés tükröződik, amely az együttes 2006-os megalakulását is ösztönözte: az örmény diaszpórában élő zeneszerzők népszerűsítése, valamint a feledésbe merült magyar és magyarörmény komponisták műveinek bemutatása. A repertoár kialakítása Fancsali János zenetörténész több mint három évtizedes szerteágazó kutatásain alapul.

A most rögzített művek jelentősége elsősorban történeti vonatkozású, amelyek izgalmas kalandozásra csábítják a zenei csemegék iránt érdeklődőket. Bepillantást nyerhetünk a XIX. század magyarországi nemesi kúriáiba éppúgy, mint a fin de siècle* polgári szalonjaiba, vagy akár napjaink koncerttermeibe; ismeretséget köthetünk kedves hölgyekkel, de találkozhatunk múlt századi Kossuth-díjas zeneszerzővel és kortárs muzsikussal is. Az igényesen összeállított kísérfüzetből – Fancsali János részletes ismertetésének köszönhetően – érdekes művelődéstörténeti és bőséges magyarörmény családtörténeti vonatkozásokkal is bővíthetjük ismereteinket.

A felvétel különlegessége, hogy az eredetileg szólózongorára komponált darabok egy része négykezes átíratban hangzik el. A műsor összeállítójának döntését nemcsak annak elkerülése indokolta, hogy

az amúgy sem bőséges négykezes zongorairodalom tovább szűkítse az együttes lehetőségeit, hanem az is, hogy a felvételen szereplő művek mintegy fele műkedvelő alkotók zenéje. A maguk korában egy-egy zeneestélyen akár ilyen módon, négykezes változatban is megszólalhattak. A feldolgozást végző *Kecskés* Balázs biztos kézzel nyúlt a darabokhoz. Átirataiban a művek zenei szövete dúsabbá, teltebbé lett, ugyanakkor megőrződött művek eredeti hangzásvilága, szellemisége. A Duo Fresco kiegyenlített játéktechnikával, érzékeny egymásra-figyeléssel játszik. Kizárólag a technikai lehetőségek számlájára írható, hogy a felvételen néhol kevésbé érzékelhető a zongora felső regisztereinek csillogó, világos, hangzása. Hogy ez valóban így van, bizonyítja *Bagi-Fiatal* Lilla szólójátéka, mely fényes, különlegesen szép, ihletett pillanatokkal ajándékoz meg bennünket.

A CD-n tíz, részben erdélyi származású magyarörmény zeneszerző: *Kacsóh* Pongrác, *Gyertyánffy-Schmettov* Raoula, *Gyertyánffy* Matild, *Vikol* Simon, *Gyertyánffy* (Nákó) Berta, *Viski* János, *Szenkovics* Gyula, *Dávid* István, *Kazacsay* Tibor egy-egy kompozíciója, valamint *Vertán* Nina két rövid műve hangzik fel. Napjaink zenéjét *Kecskés* Balázs, valamint *Haig Vartan*, Svájcban élő örmény zeneszerző képviseli. Mindketten az együttes felkérésére alkottak, s a számukra dedikálták művüket. *Kecskés Erdélyi örmény népdalok* című kompozíciója *Szongott* Kristóf által gyűjtött magyarörmény városi népdalok nyomán íródott, *Vartan* izgalmas négykezes *Phantasia*-ja pedig *Avedik* Lukács, erzsébetvárosi örmény katolikus pap dallamára készült.

A XIX. századi Pest egyik legrégebbi magyarörmény családját, a Gyertyánffyakat a felvételen három hölgy-zeneszerző is képviseli. Köztük a kor magyar művelődéstörténetének egyik legérdekesebb nőalakja, Nákó Kálmánné Gyertyánffy Berta, kinek szalonját a kor neves művészei látogatták, s kinek zenei tehetsége „feltűnést és lelkesedést okozott a fővárosban, amikor egy ünnepi előadásakor a nemzeti színházban magyar dalokat zongorázott a makói zenekar kíséretével”. Nákó Berta tehetséges festő is volt, kiállításon bemutatott képei a szakértők dicséretét is kiérdemelték. Alkotásait a Magyar Nemzeti Galéria őrzi, arcképét – mely a Szépművészeti Múzeumban látható – *Friedrich von Amerling* festette meg. A Gyertyánffyak kompozíciói – legyen az nemzeti karakterű darab (*Országgyűlési csárdás, Ősapáink csárdás*) vagy Johann Strauss-t idéző sza-

*A század vége (századvég) jelentésű, a XIX. század befejezésére vonatkozó „fin de siècle” francia kifejezés lényegesen tágabb tartalmú, mint magyar megfelelője. A korfestő szövegekben erkölcsi hanyatlást, szétesést, zaklatottságot, ideges útkeresést, a korábbi szabályokkal való szembe fordulást is jelez – a szerk.

londarab (*Nobless polka*) – a zeneszerzés megbízható mesterségbeli ismeretéről vallanak. A többi beszédes című karakter-szalondarab (*La Nereide, Elégia, Valse Caprice* stb.) közül figyelemreméltó művészi érzékről tesz tanúbizonyságot Vertán Nina két kompozíciója, az elégikus hangulatú *Egy asszony fájdalma*, valamint a chopin-i gondolatokat sugalló *Lengyel testvér*. A két mű finom, érzékeny megszólaltatása Bagi-Fiatall Lilla előadói kvalitásait dicséri.

A felvételen elhangzó darabok legizgalmasabbika Viski János Kossuth- és Erkel-díjas zeneszerző utolsó, mai napig kiadatlan műve, az 1960-ban keletkezett *Sírfelirat*. Viski Kodály Zoltán egyik legkedvesebb tanítványa, művészetének feltétlen követője volt. Életének utolsó éveiben azonban egyre inkább a második bécsi iskola felé fordult, s módszeresen tanulmányozta a kor dodekafon és szeriális zeneszerzői technikáit. (Mindkettő az 1920-as évektől teret nyert irányzat. A dodekafónia a korábbi hangrendszerrel, a szeriális komponálás pedig az uralkodó hangnemekkel szakít. Előbbi a tizenkét fokú kromatikus skála törvényszerűségeihez való ragaszkodással, utóbbi a sorelv szigorú, szinte matematikai pontossággal meghatározott rendjével alakítja át a modern muzsikát – a szerk.). Viski János Anton Webern emlékére komponált darabja már ebben a szellemben íródott. A kompozíció négykezes formában történő előadását – mint azt a kísérőfüzetben olvashatjuk – az indokolta, hogy „lekottázása bármilyen beavatkozás nélkül magában hordozta, mintegy kínálta a négykezes előadási lehetőségét”. A döntés helyesnek bizonyult. A duó két tagjának műről alkotott elképzelése ez esetben rendkívüli következetességet mutat, eredményeként a *Sírfelirat* homogén hangon, világos egységben szólal meg.

A csaknem százötven éves zenetörténeti kalandozást Kacsóh Pongrác és Kazacsay Tibor egy-egy műve foglalja keretbe. Kacsóh *Preludiuma* figyelemfelkeltő előjáték, Kazacsay *Lírai szvitje* pedig különleges gyöngyszem. Az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárában őrzött, kéziratban fennmaradt, eredetileg is négykezes mű három tétele megannyi sziporkázó ötlet. A *Pastorale* franciás atmoszférája – amely egyébként Dohnányi hasonló hangulatú tétételeivel is stílusrokonságot mutat – az *Intermezzo* és a *Finele* életvidám, humoros, olykor groteszkbe hajló mozzanatai hatásosan zárják a Duo Fresco első lemezét.

Kelemen Éva

Olvassa a BARÁTSÁG-ot! Fizessen elő most 2010-re!

Éves előfizetési díj: 2160 Ft (1200 Ft + 960 Ft postaköltség)

A folyóirat előfizethető:

- a Filantróp Társaság Barátság szerkesztősége OTP-számlaszámán: 11711034-20813402,
- vagy e szelvény visszaküldésével (1519 Budapest, Postafiók 452.).

Név:

Lakcím:

Csekket vagy számlát kér:

e-mail címeink: baratsag@chello.hu, info@nemzetisegek.hu, honlapunk: www.nemzetisegek.hu

Várjuk könyvtárak, iskolák, kisebbségi önkormányzatok, egyesületek, baráti körök jelentkezését!